

АДМІНІСТРАТИВНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 351.81085(477)

Марія Бліхар

Національний університет “Львівська політехніка”,
завідувач кафедри адміністративного та інформаційного права
Навчально-наукового інституту
права, психології та інноваційної освіти,
доктор юридичних наук, професор
maria.m.blikhar@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2974-0419>

Олексій Остапенко

Національний університет “Львівська політехніка”,
професор кафедри адміністративного та інформаційного права
Навчально-наукового інституту
права, психології та інноваційної освіти,
доктор юридичних наук, професор
Oleksiy.I.Ostapenko@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9833-3043>

ПРО СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИЙ ЗМІСТ ПРОТИПРАВНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

<http://doi.org/10.23939/law2023.39.057>

© Бліхар М., Остапенко О., 2023

Розгляд положень, які пов’язані з адміністративною протиправністю, спрямованою на посягання на суспільні відносини, передбачає аналіз основних її складових частин і причин виникнення у звичайних умовах функціонування суспільства, а також в особливих, до яких належить, зокрема, правовий режим воєнного стану. Складність соціально-економічної та політичної ситуації в Україні зумовлена введенням Президентом України в лютому 2022 року воєнного стану (через військову агресію Російської Федерації). Наше суспільство і держава щодня стикаються з посяганнями на державний устрій, територіальну цілісність і суверенітет країни. Ми чинимо ворогові активну протидію, яка потребує значних зусиль політичного, економічного, військового характеру. Одним зі шляхів протидії ворогу є бойова діяльність Збройних Сил України та інших військових формувань. На жаль, у військових частинах, підрозділах окремі військовослужбовці вчиняють правопорушення, що посягають на відносини у військовій сфері і таким способом негативно впливають на стан законності і дисципліни серед військовослужбовців і прирівняних до них осіб. Це, зокрема, і військові адміністративні правопорушення. З огляду на це, 5 березня 2015 року набув чинності Закон України

“Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов’язків в особливий період” (від 05.02.2015 № 158-У111), яким внесено зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), зокрема: 1) статтю 15 КУпАП доповнено частиною п’ятою такого змісту: “Військовослужбовці за вчинення військових адміністративних правопорушень несуть відповідальність, передбачену главою 13-Б цього Кодексу, за умови, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність”; 2) частину першу статті 24 КУпАП, яка визначає види адміністративних стягнень, доповнено пунктом вісім, який передбачає застосування адміністративного стягнення за вчинення окремих військових адміністративних правопорушень у вигляді арешту з утриманням на гауптвахті; 3) главу третю КУпАП доповнено статтею 32-1 “Арешт з утриманням на гауптвахті”; 4) Кодекс доповнено главою 13-Б “Військові адміністративні правопорушення” (статті 172-10–172-20 КУпАП). Ці та інші заходи правового впливу з боку законодавця на стан законності і військової дисципліни у Збройних Силах України та інших військових формуваннях потребують подальшого аналізу щодо з’ясування сутності ознак протиправності, закріпленої у статті 9 КУпАП, та їх зв’язку із суспільною небезпекою і шкідливими наслідками від вчинених особою адміністративно-деліктних дій чи бездіяльності.

Ключові слова: адміністративна відповідальність; військовослужбовець; військо-ве адміністративне правопорушення; класифікація; протиправність; суспільна небезпека.

Постановка проблеми. Військова агресія Російської Федерації стала однією з причин доповнення Кодексу України про адміністративні правопорушення главою 13-Б “Військові адміністративні правопорушення”.

Проходження військової служби військовослужбовцями та прирівняними до них особами в умовах воєнного стану потребує посилення військової дисципліни, змісту статутів Збройних Сил України для належного виконання військових (службових) обов’язків у військовій сфері.

Актуальною є проблема аналізу суспільної небезпеки, протиправності дій чи бездіяльності при вчиненні військових адміністративних правопорушень в умовах проходження військової служби військовослужбовцями, а також додержання законності і військової дисципліни під час несення бойового чергування та при веденні бойових дій з противником.

Аналіз дослідження проблеми. Проблему суспільної небезпеки та шкоди при вчиненні адміністративних правопорушень розглядали у своїх наукових працях В. Б. Авер’янов, О. І. Байк, Ю. П. Битяк, Н. П. Бортник, В. Л. Зьолка, М. В. Ковалів, Л. В. Коваль, Т. О. Коломощ, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, О. В. Кузьменко, А. Ф. Мота, Л. Г. Чистоклетов та інші.

Мета статті – досягнути наукового результату в процесі здійснення адміністративно-правового аналізу однієї з основних ознак адміністративного правопорушення та її взаємозв’язку зі суспільною небезпекою і шкідливими наслідками від вчинених протиправних дій чи бездіяльності.

Виклад основного матеріалу. Розгляд положень, які пов’язані з адміністративною протиправністю, спрямованою на посягання на суспільні відносини, передбачає аналіз основних її складових частин та причин виникнення у звичайних умовах функціонування суспільства і в умовах особливого (воєнного) стану. Складність соціально-економічної та політичної ситуації в Україні зумовлена введенням Президентом України в лютому 2022 року воєнного стану (через військову агресію Російської Федерації). Перед українським суспільством і державою реальними стали загрози і небезпека посягання на державний устрій, територіальну цілісність і суверенітет країни.

Український народ чинить ворогові активну протидію, що потребує значних зусиль політичного, економічного, військового, правового та іншого характеру.

Одним із шляхів протидії ворогу є бойова діяльність Збройних Сил України та інших військових формувань. На жаль, у військових частинах, підрозділах окремі військовослужбовці вчиняють правопорушення, які посягають на відносини між військовослужбовцями та іншими прирівняними до них особами і таким способом негативно впливають на стан законності і дисципліни серед військових. Ідеться, зокрема, і про військові адміністративні правопорушення.

З огляду на це, 5 березня 2015 року набув чинності Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності військовослужбовців, надання командирам додаткових прав та покладення обов’язків в особливий період” від 5 лютого 2015 року № 158-У111. Цим Законом внесено зміни до КУпАП, зокрема: 1) статтю 15 КУпАП доповнено частиною п’ятою такого змісту: “Військовослужбовці за вчинення військових адміністративних правопорушень несуть відповідальність, передбачену главою 13-Б цього Кодексу, за умови, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність”; 2) частину першу статті 24 КУпАП, яка визначає види адміністративних стягнень, доповнено пунктом вісім, який передбачає застосування адміністративного стягнення за вчинення окремих військових адміністративних правопорушень у вигляді арешту з утриманням на гауптвахті; 3) главу третю КУпАП доповнено статтею 32-1 “Арешт з утриманням на гауптвахті”; 4) Кодекс доповнено главою 13-Б “Військові адміністративні правопорушення” (статті 172-10–172-20 КУпАП).

Ці та інші заходи правового впливу з боку законодавця на стан законності і військової дисципліни у Збройних Силах України та інших військових формуваннях потребують подальшого аналізу щодо з’ясування сутності ознаки протиправності, закріпленої у статті 9 КУпАП, та її зв’язку із суспільною небезпекою і шкідливими наслідками від вчинених особою протиправних дій чи бездіяльності.

Аналіз ознак, закріплених у статті 9 КУпАП “Поняття адміністративного правопорушення”, свідчить, що протиправність є точкою відліку для оцінки дій особи. Так, винність особи у скоєнні адміністративного правопорушення характеризує вже вчинені правопорушником протиправні дії чи бездіяльність. Варто звернути увагу на те, що адміністративно-деліктна протиправність має об’єктивну форму дії чи бездіяльності, водночас винність особи має індивідуальний суб’єктивний зміст.

Адміністративно-деліктний механізм вчинення правопорушення проявляється в поведінці фізичної особи. Крім того, деліктна поведінка особи визначається зазвичай сукупністю дій чи окремих проступків. Водночас достатньо вчинення однієї протиправної дії, щоб порушити вимоги адміністративно-правової норми (наприклад, самовільне залишення військової частини або місця служби – ст. 172-11 КУпАП). Зауважимо, що дія чи бездіяльність є ознаками, які додатково характеризують адміністративну протиправність. Так, це стосується, наприклад, відмови військовослужбовця від законних вимог командира, бездіяльності військової влади тощо.

Поняття “дія” означає активне невиконання правових приписів (наказів, правил, інструкцій) або їх порушення. Водночас термін “бездіяльність” свідчить про пасивну поведінку особи, яка проявляється в невиконанні особою тих дій, які вона повинна була і могла виконати відповідно до своїх обов’язків. Протиправна бездіяльність при вчиненні військового адміністративного правопорушення полягає: 1) у відмові від виконання законних вимог командира (начальника) – ст. 172-10 КУпАП; 2) бездіяльності військової влади (ст. 172-16 КУпАП).

Як бачимо, порушник вчиняє дії (невиконання чи неналежне виконання, які свідчать про зміст протиправної бездіяльності), які посягають на інтереси військової служби, що пов’язані з інтересами загальнодержавними у сфері обороноздатності держави від протиправних посягань. Звернемо увагу на те, що частина військових адміністративних правопорушень вчиняється шляхом протиправних дій (наприклад, самовільне залишення військової частини або місця служби – ст. 172-11 КУпАП), а також шляхом бездіяльності (наприклад, бездіяльність військової влади –

ст. 172-16 КУпАП). Крім того, є так звані *змішані* склади адміністративних правопорушень, які поєднують у собі і протиправну дію, і бездіяльність. Так, при самовільному залишенні особою військової частини або місця служби ця особа не з'являється вчасно без поважних причин на військову службу (ч. 3 ст. 172-11 КУпАП).

Зазначимо, що в основі порушення адміністративно-правової норми важливе місце посідає протиправна дія, яка може містити в собі загрозу, небезпеку, агресивну поведінку, реалізація яких негативно впливає на суспільні відносини. На сьогодні це стосується адміністративно-деліктних порушень при проходженні військової служби та під час виконання військовими своїх службових обов'язків. Протилежною стороною адміністративно-деліктної протиправності є правомірна, тобто законслухняна поведінка особи (наприклад, додержання і виконання вимог статутів, наказів, правил, інструкцій, що регламентують порядок і вимоги щодо проходження військової служби у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях).

Беручи до уваги значення адміністративно-деліктної протиправності при вчиненні військових адміністративних правопорушень, розглянемо аспект її суспільної небезпеки, наявності якої посягає на безпеку функціонування органів військового управління та інших взаємопов'язаних і взаємообумовлених з ними органів державної влади та управління.

Відомий філософ Аристотель, характеризуючи сутність безпеки, звертає увагу на її суспільну значущість для людини, зазначаючи, що людина, яка існує поза суспільством, може бути або богом, або звіром. Це означає, що в разі недодержання суспільних форм існування людина стає небезпечною для суспільства, вчиняючи зло суспільним відносинам, посягаючи на права, свободи і законні інтереси конкретних членів суспільства і держави загалом.

Водночас небезпека, як зауважував К. Клаузевіц, властива людській природі, вона супроводжує людину в процесі її життєдіяльності і передбачає можливість настання негативних для неї наслідків.

Зазначимо, що суспільство містить порівняно стійку систему соціальних зв'язків і відносин між людьми, що утворюються і функціонують на основі спільної безпечної діяльності, результати якої спрямовані на розвиток і відтворення його матеріальних потреб та належних умов існування.

Наявний досить великий арсенал науково-теоретичних визначень, що характеризують сутність поняття "*безпека*", яке свідчить про відсутність неприпустимого ризику, пов'язаного з можливістю завдання шкоди здоров'ю чи майну людини, а також навколишньому природному середовищу [1, с. 22, 44]. Загальне визначення *безпеки* характеризує стан захищеності певного об'єкта та забезпечення надійності його функціонування [2, с. 42].

Окремі автори зазначають, що визнання чи невизнання адміністративних правопорушень *соціально небезпечними* має більш теоретичний характер, ніж практичний, оскільки розмежування адміністративних правопорушень і злочинів здійснюється з урахуванням не тільки ознаки суспільної небезпеки, але й інших критеріїв. Крім того, існує твердження, що нині чинний КУпАП містить норму щодо суспільної небезпеки, посилаються при цьому на частину другу статті 19 КУпАП [3, с. 125].

Зауважимо, що перевищення меж необхідної оборони і явна невідповідність захисту та настання суспільно шкідливих наслідків від посягання мають спірне визначення суспільної небезпеки, навіть якщо це стосується суспільної шкоди посягань [4].

Серед науковців поширена думка, що, на відміну від злочину, адміністративний проступок не характеризується на законодавчому рівні такою ознакою як "*суспільна небезпека*". Цю ознаку в теорії адміністративного права часто заміняють ознакою "*суспільної шкоди*". Водночас існує твердження, що адміністративний проступок за наявності встановлених у праві ознак можна вважати суспільно небезпечним проступком [5, с. 219].

У Великій українській юридичній енциклопедії також не вказано позиції науковців щодо належності суспільної небезпеки до протиправності, яка є юридичним вираженням ознаки суспіль-

ної шкоди адміністративного правопорушення й означає, що юридична норма (загальнообов'язкові правила, встановлені тим чи іншим нормативним актом) забороняє конкретне протиправне діяння [6, с. 46].

Варто погодитися з думкою професора А. Т. Комзюка про те, що суспільна безпека з наявними в ній ступенями тяжкості є необхідною ознакою для кваліфікації адміністративного правопорушення. Водночас вчений зауважує, що ознаку суспільної безпеки законодавець закріпив лише за діями, які за своїми наслідками є шкідливими [7, с. 433]. Це означає, що зміст “*теоретичного характеру*” тлумачення суспільної безпеки при вчиненні адміністративних правопорушень залишається законодавчо невирішеним, що створює відповідні труднощі під час кваліфікації адміністративних правопорушень.

Професор Л. В. Коваль, аналізуючи законодавство і практику його застосування при розмежуванні злочинів та адміністративних правопорушень, дотримувався думки, що критерієм такого розмежування є “ступінь, міра суспільної безпеки, що властива обом правопорушенням” [8, с. 123].

Інша група науковців вважає, що суспільна безпека є однією з основних ознак адміністративного правопорушення, навіть якщо порушник своїми протиправними діями чи бездіяльністю завдає значної або зовсім малої шкоди суспільним відносинам [9, с. 21, 49–50].

Зазначимо, що на сьогодні серед юристів практично немає суперечок щодо природи та властивостей адміністративного правопорушення, але аспект його суспільної безпеки і шкоди є найбільш дискусійним. Водночас адміністративне правопорушення варто вважати суспільно небезпечним, але меншою мірою, ніж злочин [10, с. 486].

Професор В. К. Колпаков вважає, що суспільна безпека властива усім без винятку правопорушенням. Відмінність між ними полягає лише у визначенні ступеня суспільної безпеки. Для адміністративних правопорушень ступінь суспільної безпеки дослідник позначає словами “*менша*”, “*невелика*”, “*незначна*” [11, с. 27].

Деталізація змісту слів, що позначають ступінь суспільної безпеки, виглядає так: слово “*менша*” означає величину, кількість, обсяг тих чи інших явищ, подій [12, с. 365]; слово “*невелика*” характеризується величиною, кількістю тих чи інших подій, явищ [12, с. 406]; слово “*незначна*” містить невелику щодо впливу на явища, події, факти сукупність дій чи бездіяльності, якщо брати до уваги його правовий зміст [12, с. 406].

Водночас звернемо увагу на сутність змісту слова “*ступінь*”, яке містить незалежні від інших ознак якості предмета чи якої-небудь дії з визначенням найвищого, високого, найменшого ступеня явища, події чи дії [13, с. 407]. Ступінь суспільної безпеки вчинення адміністративних правопорушень не визначено в адміністративному законодавстві. Водночас ступінь суспільної безпеки має місце в окремих юридичних складах адміністративних правопорушень, а також об'єктно-суб'єктних ознаках, що характеризують протиправні дії чи бездіяльність. Слово “*тяжкість*” під час характеристики суспільної безпеки набуває якісних за змістом ознак і властивостей об'єкта, предмета, щодо яких вчиняються протиправні дії чи бездіяльність [14, с. 791]. Для порівняння звернемо увагу на класифікацію злочинів, закріплену у статті 12 Кримінального кодексу України. Передусім зауважимо, що кримінальне законодавство визначає злочин як суспільно небезпечне та винне діяння. Класифікація ж злочинів побудована з урахуванням їх ступеня тяжкості, що дає змогу поділити злочини на: 1) невеликої тяжкості; 2) середньої тяжкості; 3) тяжкі; 4) особливо тяжкі [15, с. 133].

Як бачимо, законодавець ступінь тяжкості кримінальних злочинів визначає шляхом встановлення конкретних видів покарання і розмірів тих чи інших санкцій за вчинення злочину. Якщо умовно використати цей підхід законодавця до визначення ступеня тяжкості за вчинені військові адміністративні правопорушення, то навіть покарання у вигляді штрафу за злочини: 1) *невеликої тяжкості* – штраф у розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; 2) *середньої тяжкості* – штраф у розмірі не більше як десять тисяч неоподатковуваних мінімумів

доходів громадян; 3) *тяжкі злочини* – штраф у розмірі щонайбільше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; 4) *особливо тяжкі злочини* – штраф у розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Тож розміри застосування адміністративного штрафу за вчинення військових адміністративних правопорушень становлять від сімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до двісті вісімдесяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Наведемо для порівняння розміри адміністративного штрафу у вигляді неоподаткованого мінімуму доходу громадян за вчинені злочини та військові адміністративні правопорушення.

Таблиця 1

Розміри штрафу за вчинення злочинів і військових адміністративних правопорушень

Загальний розмір штрафу за кримінальні злочини	Розмір штрафу за військові злочини	Розмір штрафу за військові адміністративні правопорушення
від понад 3000 до 25 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	від 50 до 385 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	від 100 до 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян

Беручи до уваги подані розміри штрафу за вчинені військові адміністративні правопорушення та військові злочини, зазначимо, що існує певна диференціація в розмірах штрафу і неоднозначність оцінки з боку законодавця ступенів тяжкості завданої шкоди за посягання на відносини у військовій сфері. Варто зауважити, що у країнах-учасниках Європейського Союзу, до яких належить Україна як держава-кандидат, перевага при притягненні військовослужбовця за вчинення правопорушення надається застосуванню адміністративних штрафів, що, без сумніву, свідчить про економію витрат на утримання військовослужбовців у військових тюрмах.

Спірною за змістом є позиція законодавця щодо застосування до винної у вчиненні військового адміністративного правопорушення особи у виключних випадках арешту з утриманням на гауптвахті (ст. 32-1 КУпАП). До того ж цей вид адміністративного стягнення за вчинені адміністративні правопорушення передбачено в усіх статтях (ст. 172-1–172-20 КУпАП) як основне покарання.

Висновки. Отже, беручи за основу ступінь невеликої тяжкості суспільної небезпеки, що нормативно закріплений у статті 12 Кримінального кодексу України, варто запропонувати таку класифікацію ступенів суспільної небезпеки при вчиненні військових адміністративних правопорушень:

1) *суспільна небезпека невеликої тяжкості*, наявність якої при вчиненні адміністративного правопорушення передбачає мінімальний розмір штрафу від ста до п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

2) *суспільна небезпека середньої (більшої) тяжкості*, що містить вчинення протиправних дій чи бездіяльності, за які передбачена адміністративна відповідальність у вигляді штрафу в розмірі від п'ятсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

3) *суспільна небезпека великої тяжкості*, яка є значною за розмірами, кількістю завданих шкідливих наслідків і визначається розміром штрафу від тисячі до тисячі п'ятсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

4) *суспільна небезпека надзвичайної тяжкості*, яка за результатами вчинених адміністративно-деліктних дій чи бездіяльності підлягає застосуванню штрафу в розмірі від тисячі п'ятсот до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Узагальнюючи розгляд запропонованої класифікації ступенів суспільної небезпеки за вчинення військових адміністративних правопорушень, зазначимо, що на неї впливають: розмір завданої шкоди; способи вчинення адміністративно-деліктних дій чи бездіяльності; місце, обставини і стадія вчинення адміністративно-деліктних дій чи бездіяльності; форма вини, мотив, мета вчинення адміністративного правопорушення та інші ознаки, які характеризують спеціальний адміністративно-правовий статус особи (військовослужбовець, військовозобов'язаний, резервіст, службовець).

Крім того, суспільна небезпека при вчиненні окремих видів адміністративних правопорушень містить об'єктивні (матеріальні) ознаки адміністративного правопорушення, сукупність яких є реальною та дійсною загрозою для конкретної фізичної особи, суспільства і держави. До того ж суспільна небезпека при вчиненні адміністративних правопорушень має порівняно стійкий характер деліктної активності, яка залежить від об'єктивних та суб'єктивних причин, що мають місце в суспільстві, державі та негативно впливають на суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права. Важливою є проблема визначення ступеня тяжкості суспільної небезпеки адміністративних правопорушень, яка не має законодавчого закріплення, на відміну від шкідливих наслідків, які настали від вчинення як умисно (ст. 10 КУпАП), так і з необережності (ст. 11 КУпАП) протиправних дій чи бездіяльності.

Отже, наявні в чинному адміністративному законодавстві України положення щодо протиправності та її суспільної небезпеки потребують законодавчого закріплення в частині класифікації ступенів тяжкості суспільної небезпеки з урахуванням видів адміністративних правопорушень, які посягають на врегульовані нормами суспільні відносини, видів адміністративних стягнень за вчинені протиправні дії чи бездіяльність та розмірів санкцій з урахуванням обставин вчинення правопорушення й особи (як фізичної, так і юридичної) правопорушника.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Семигін Т. В. (2005). Словник із соціальної політики. Київ: Вид. дім "КМА". 253 с.; Адміністративне право України: словник термінів (2014) / за заг. ред. Т. О. Коломєць, В. К. Колпакова. Київ: Ін-Юре. 520 с.
2. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10 т. (2003); відп. ред. Ю. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ: Ін-Юре. 954 с.
3. Битяк Ю. П., Зуй В. В. (1999). Адміністративне право України (Загальна частина): навч. посіб. Харків: Одісей. 224 с.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення (2019): чинне законодавство зі змінами та доповненнями, станом на 11 січ. 2019 р. Київ: Паливода А. В. 388 с.
5. Адміністративне право України (2003): підруч. / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса: Юридична література. 896 с.
6. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. (2020). Т. 5. Адміністративне право; редкол. Ю. П. Битяк (голова) [та ін.]. Харків: Право. 960 с.
7. Адміністративне право України (2004). Академічний курс: підруч.: у 2 т. Т. 1. Загальна частина; ред. кол.: В. Б. Аверьянов (голова) [та ін.]. Київ: Юридична думка. 584 с.
8. Коваль Л. В. (1996). Адміністративне право: курс лекцій. Київ: Вентурі. 208 с.
9. Кузьменко О. В., Гнатюк С. С., Новіков В. В., Чистоклетов Л. Г. (2006). Адміністративні правопорушення в системі права: навч.-метод. посіб. Львів: ЛьвДУВС. 152 с.; Остапенко О. І., Кисіль З. Р., Ковалів М. В., Кисіль Р. В. (2008). Адміністративне право: навч. посіб. Київ: Правова єдність. 536 с.
10. Остапенко О. І., Ковалів М. В., Єсімов С. С. [та ін.]. (2021). Адміністративне право України (загальна частина): навч. посіб. Львів: СПОЛОМ. 616 с.
11. Колпаков В. К. (2008). Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер. 256 с.
12. Великий тлумачний словник сучасної української мови (2012); укл. О. Єрошенко. Донецьк: Глорія-Трейд. 864 с.
13. Український радянський енциклопедичний словник (1968): у 3 т. Т. 3. Київ: УРЕ, АНУ РСР. 854 с.

14. Ганич Д. І., Олійник І. С. (1974). Радянсько-український словник. Київ: Радянська школа. 880 с.
15. Зайчук О. В., Копиленко О. Л., Оніщенко Н. М. [та ін.]. (2010). Сучасна правова енциклопедія; за заг. ред. О. В. Зайчука. Київ: Юрінком Інтер. 384 с.; Кримінальний кодекс України (2020). Суми: НОТІС. 216 с.

REFERENCES

1. Semyhin T. V. (2005). *Slovník iz sotsialnoi polityky* [Dictionary of social policy]. Kyiv: Vyd. dim "KMA". 253 p.; *Administratyvne pravo Ukrainy (2014): slovník terminiv* [Administrative law of Ukraine: a dictionary of terms]; za zah. red. T. O. Kolomoiets, V. K. Kolpakova. Kyiv: In-Yure. 520 p. [in Ukrainian].
2. *Mizhnarodna politseiska entsyklopediia: u 10 t.* (2003). [International police encyclopedia: in 10 volumes]; vidp. red. Yu. I. Rymarenko, Ya. Yu. Kondratiev, V. Ya. Tatsii, Yu. S. Shemshuchenko. Kyiv: In-Yure. 954 p. [in Ukrainian].
3. Bytiak Yu. P., Zui V. V. (1999). *Administratyvne pravo Ukrainy (Zahalna chastyna): navch. posib.* [Administrative law of Ukraine (General part): educational manual]. Kharkiv: Odisei. 224 p. [in Ukrainian].
4. *Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia* (2019). [Code of Ukraine on Administrative Offenses]; chynne zakonodavstvo zi zminamy ta dopovnenniamy, stanom na 11 sich. 2019 r. Kyiv: Palyvoda A. V. 388 p. [in Ukrainian].
5. *Administratyvne pravo Ukrainy.* (2003). [Administrative law of Ukraine]: pidruch.; za zah. red. S. V. Kivalova. Odesa: Yurydychna literatura. 896 p. [in Ukrainian].
6. *Velyka ukraínska yurydychna entsyklopediia: u 20 t.* (2020) [Great Ukrainian legal encyclopedia]. T. 5. Administratyvne pravo; redkol. Yu. P. Bytiak (holova) [ta in.]. Kharkiv: Pravo. 960 p. [in Ukrainian].
7. *Administratyvne pravo Ukrainy* (2004). Akademichnyi kurs: pidruch.: u 2 t. [Administrative law of Ukraine. Academic course]. T. 1. Zahalna chastyna; red. kol.: V. B. Averianov (holova) [ta in.]. Kyiv: Yurydychna dumka. 584 p. [in Ukrainian].
8. Koval L. V. (1996). *Administratyvne pravo: kurs leksii* [Administrative law: a course of lectures]. Kyiv: Venturi. 208 p. [in Ukrainian].
9. Kuzmenko O. V., Hnatiuk S. S., Novikov V. V., Chystokletov L. H. (2006). *Administratyvni pravoporushennia v systemi prava: navch.-metodychn. posib.* [Administrative offenses in the legal system: educational and methodological manual]. Lviv: LvivDUVS. 152 p.; Ostapenko O. I., Kysil Z. R., Kovaliv M. V., Kysil R. V. (2008). *Administratyvne pravo: navch. posib.* [Administrative law: educational manual]. Kyiv: Pravova yednist. 536 p. [in Ukrainian].
10. Ostapenko O. I., Kovaliv M. V., Yesimov S. S. [ta in.]. (2021). *Administratyvne pravo Ukrainy (zahalna chastyna): navch. posib.* [Administrative law of Ukraine (general part): educational manual]. Lviv: SPOLOM. 616 p. [in Ukrainian].
11. Kolpakov V. K. (2008). *Administratyvna vidpovidalnist (administratyvno-deliktne pravo): navch. posib.* [Administrative liability (administrative tort law): educational manual]. Kyiv: Yurinkom Inter. 256 p. [in Ukrainian].
12. *Velykyi tumachnyi slovník suchasnoi ukraínskoi movy* (2012). [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]; ukl. O. Yeroshenko. Donetsk: Hloriia-Treid. 864 p. [in Ukrainian].
13. *Ukrainskyi radianskyi entsyklopedychnyi slovník* (1968). [Ukrainian Soviet encyclopedic dictionary]: u 3 t. T. 3. Kyiv: URE, ANU RSR. 854 p. [in Ukrainian].
14. Hanych D. I., Oliinyk I. S. (1974). *Radiansko-ukraínskyi slovník* [Soviet-Ukrainian dictionary]. Kyiv: Radianska shkola. 880 p. [in Ukrainian].
15. Zaichuk O. V., Kopylenko O. L., Onishchenko N. M. [ta in.]. (2010). *Suchasna pravova entsyklopediia* [Modern legal encyclopedia]; za zah. red. O. V. Zaichuka. Kyiv: Yurinkom Inter. 384 p.; *Kryminalnyi Kodeks Ukrainy* [Criminal codex of Ukraine]. (2020). Sumy: NOTIS. 216 p. [in Ukrainian].

Дата надходження: 03.04.2023 р.

Mariia Blikhar

Lviv Polytechnic National University,
Head at the Department of Administrative and Informational Law
Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education,
Doctor of Juridical Sciences, Professor
mariia.m.blikhar@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2974-0419>

Oleksiy Ostapenko

Lviv Polytechnic National University,
Professor of the Department of Administrative and Information Law
Educational and Scientific Institute of Law, Psychology and Innovative Education,
Doctor of Law, Professor
Oleksiy.I.Ostapenko@lpnu.ua
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9833-3043>

**ON THE PUBLICLY DANGEROUS CONTENT
OF MILITARY ADMINISTRATIVE OFFENSES**

Consideration of the provisions related to administrative illegality aimed at encroachment on social relations involves the analysis of its main components and causes of its occurrence in normal conditions of the functioning of society, as well as in special conditions to which the legal regime of martial law belongs. The complexity of the socio-economic and political situation in Ukraine led to the introduction of martial law by the President of Ukraine (February 2022) due to military aggression by the Russian Federation. Ukrainian society and the state in today's conditions are encroached on the state system, territorial integrity and sovereignty of the country. The enemy is actively resisting, which requires significant political, economic, military and other efforts. One of the ways of countering the enemy is the combat activity of the Armed Forces of Ukraine and other military formations. Unfortunately, in the activities of military units and units, offenses are committed by individual servicemen, which encroach on relations in the military sphere and thus negatively affect the state of law and discipline among servicemen and persons equated to them. Note that military administrative offenses are one of the types of offenses. With this in mind, on March 5, 2015, the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding Strengthening the Responsibility of Military Personnel, Granting Commanders Additional Rights and Assigning Responsibilities in a Special Period" of February 5, 2015 No. 158-U111 entered into force, which were amendments were made to the Code of Ukraine on Administrative Offenses (hereinafter – Administrative Offenses Code), in particular: 1) Article 15 of the Administrative Offenses Code was supplemented by part five with the following content: "Military servicemen for committing military administrative offenses shall bear the responsibility provided for in Chapter 13-B of this Code, provided, if these offenses do not entail criminal liability"; 2) the first part of Article 24 of the Code of Administrative Offenses, which defines the types of administrative penalties, is supplemented by point eight, which provides for the application of administrative penalties for the commission of certain military administrative offenses in the form of arrest with detention at the guardhouse; 3) chapter three of the Code of Criminal Procedure was supplemented by Article 32-1 "Arrest with detention at the guardhouse"; 4) The Code of Ukraine on Administrative Offenses was supplemented by Chapter 13-B "Military Administrative Offenses" (Articles 172-10 – 172-20 of the Criminal Procedure Code). These and other measures of legal influence by the legislator on the state of legality and military discipline in the Armed Forces of Ukraine and other military formations require further analysis to clarify the essence of the signs of illegality enshrined in Art. 9 of the Code of Administrative Offenses and their connection with public danger and harmful consequences of the person's administrative-delict actions or inaction.

Keywords: administrative liability; military serviceman; military administrative offense; classification; illegality; public danger.